

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ

Андрій Валерійович БОГДАНОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0001-3314-6626>*

Розвиток соціально-психологічної компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України є однією з ключових умов ефективного здійснення мобілізаційної роботи з молоддю в умовах тривалої воєнної загрози та суспільної трансформації [1]. Сучасна молодь характеризується високим рівнем інформаційної залученості, критичним мисленням, водночас – впливом соціальних мереж, дезінформації та суперечливих наративів щодо військової служби [2]. За таких умов традиційні адміністративні підходи до комунікації виявляються недостатніми, що актуалізує потребу у формуванні в офіцерів здатності до конструктивного діалогу, психологічної підтримки, переконливої аргументації та врахування вікових і ціннісних особливостей молоді.

Проблема ускладнюється тим, що професійна підготовка майбутніх офіцерів традиційно орієнтована переважно на тактичні, стратегічні та управлінські компетентності, тоді як соціально-психологічний компонент часто має фрагментарний або другорядний характер [3]. Недостатній рівень розвитку емпатії, комунікативної гнучкості, навичок роботи з групою динамікою та профілактики конфліктів може знижувати ефективність мобілізаційних заходів, формувати недовіру або опір серед молоді.

Таким чином, постає необхідність теоретичного обґрунтування та практичного впровадження системної моделі розвитку соціально-психологічної компетентності майбутніх офіцерів, яка б відповідала сучасним викликам, забезпечувала формування стійкої мотивації до служби у молодого покоління та сприяла підвищенню обороноздатності держави.

Розвиток соціально-психологічної компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України набуває особливої актуальності в умовах тривалої збройної агресії та необхідності системної мобілізаційної роботи з молоддю. Сучасне безпекове середовище характеризується високою динамікою, інформаційною турбулентністю та зростанням ролі людського чинника у сфері оборони. У таких умовах ефективність мобілізаційних процесів значною мірою залежить від якості комунікації між представниками військових структур і молодим поколінням.

Соціально-психологічна компетентність розглядається як інтегративна характеристика особистості офіцера, що охоплює систему

знань про закономірності міжособистісної та групової взаємодії, сформовані комунікативні вміння, емпатію, рефлексивність, стресостійкість і здатність до конструктивного впливу. Дослідження у сфері соціальної психології та військової педагогіки підтверджують, що рівень розвитку цих складників безпосередньо корелює з ефективністю управлінської діяльності та якістю роботи з особовим складом і цивільним населенням [4–6].

Молодь як соціально-демографічна група вирізняється специфічними психологічними характеристиками: підвищеною чутливістю до соціальної справедливості, прагненням до самореалізації, критичністю щодо інституційної влади та значним впливом цифрового середовища. Відсутність у офіцерів навичок урахування цих особливостей призводить до формального сприйняття мобілізаційних заходів, виникнення комунікативних бар'єрів і зниження рівня довіри до військових інституцій.

Аналіз практики мобілізаційної роботи свідчить, що адміністративно-розпорядчі механізми без належного психологічного супроводу не забезпечують стійкої мотивації до військової служби. Формування внутрішньої готовності молоді до виконання конституційного обов'язку потребує переконливої аргументації, ціннісного діалогу та врахування індивідуальних потреб і переживань. Саме ці аспекти перебувають у площині соціально-психологічної підготовки офіцера.

Професійна підготовка у вищих військових навчальних закладах традиційно зосереджена на тактичній, технічній і управлінській складових. Соціально-психологічний компонент нерідко представлений окремими дисциплінами без цілісної інтеграції в систему професійної освіти. Зазначена фрагментарність обмежує формування комплексної готовності майбутнього офіцера до роботи з різними соціальними групами, зокрема з молоддю призовного віку.

Емпіричні дослідження у сфері лідерства [7, 8] доводять, що ефективний керівник у військовому середовищі поєднує високий рівень професійної компетентності з розвиненими соціальними навичками. Низький рівень емпатії, недостатня здатність до активного слухання та конструктивного вирішення конфліктів негативно впливають на сприйняття офіцера як авторитетної та морально легітимної особи. У контексті мобілізаційної роботи це безпосередньо відображається на готовності молоді до співпраці.

В умовах інформаційної війни особливого значення набуває здатність офіцера протидіяти дезінформації, маніпулятивним наративам і деморалізуючим впливам. Соціально-психологічна компетентність охоплює навички критичного аналізу комунікативних ситуацій, розпізнавання емоційних реакцій співрозмовників та вибудовування аргументації з урахуванням їхніх ціннісних орієнтацій. Відсутність таких умінь ускладнює формування стійкої мотивації до військової служби.

Важливим аспектом є також здатність майбутніх офіцерів здійснювати профілактику конфліктів і мінімізувати соціальну напругу під час мобілізаційних заходів. Соціально-психологічна підготовка формує навички медіації, саморегуляції та управління власними емоційними станами, що є необхідними в умовах підвищеної тривожності та стресу серед молоді та їхніх родин.

Розвиток зазначеної компетентності має здійснюватися на засадах міждисциплінарного підходу, що інтегрує психологію, педагогіку, соціологію та військову етику. Системність підготовки передбачає поєднання теоретичних знань із практичними тренінгами, моделюванням комунікативних ситуацій і рефлексивним аналізом професійного досвіду. Окреслений підхід забезпечує формування стійких професійно значущих якостей, а не лише декларативних знань.

Отже, розвиток соціально-психологічної компетентності майбутніх офіцерів виступає необхідною умовою підвищення ефективності мобілізаційної роботи з молоддю. Наукове обґрунтування змісту, структури та механізмів її формування має стати пріоритетним напрямом удосконалення військової освіти з огляду на стратегічні потреби національної безпеки та зміцнення обороноздатності держави.

Таким чином, розвиток соціально-психологічної компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України є стратегічно важливим напрямом удосконалення військової освіти в умовах тривалої воєнної загрози та складного інформаційного середовища. Ефективність мобілізаційної роботи з молоддю зумовлюється не лише професійно-тактичною підготовкою офіцерів, а й рівнем їхніх комунікативних умінь, емпатії, рефлексивності, стресостійкості та здатності враховувати вікові й ціннісні особливості молодого покоління. Недостатня сформованість цих якостей ускладнює конструктивну взаємодію, знижує довіру до військових інституцій та послаблює мотиваційну складову мобілізаційних процесів. Системне, міждисциплінарно обґрунтоване формування соціально-психологічної компетентності майбутніх офіцерів постає необхідною передумовою підвищення результативності мобілізаційної діяльності та зміцнення обороноздатності держави.

Список використаних джерел:

1. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2012. 200 с.
2. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : монографія. Київ : ПП «Золоті Ворота», 2012. 464 с.
3. Стасюк В. В., Мацегора М. С., Колесніченко О. С. Психологія військового управління : підручник / за заг. ред. В. В. Стасюка. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2017. 576 с.
4. Лефтеров В. О. Психологічні аспекти комунікативної компетентності офіцера в екстремальних умовах діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. Вип. 2 (45). С. 182–188.
5. Ягупов В. В., Корець М. С. Соціально-психологічна компетентність майбутніх офіцерів як умова їх успішної професійної діяльності. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2016. Вип. 10. С. 45–51.

6. Карамушка Л. М. Психологія управління : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2003. 444 с.
7. Артюшин С. Т. Військова психологія та педагогіка : навч. посіб. Київ : КНТ, 2007. 331 с.
8. Лозінська Н. С. Психологічні особливості формування комунікативної гнучкості майбутніх офіцерів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: психологічні науки*. 2018. № 1 (9). С. 112–126.